

LA IDEOLOGIA DE GÈNERE

CARMIÑA NAVIA VELASCO

Cali, Colòmbia

Al final del segle XIX i començament del XX, es deia a Europa: “un fantasma recorre el món, el comunisme”. Avui podem dir amb tota propietat: un fantasma recorre i amenaça el món, la ideologia de gènere. És totalment impressionant l'ús i abús que s'està fent des de fa uns anys d'aquesta equivocada expressió.

No existeix quelcom com una “ideologia de gènere”, és un fantasma... Existeix sí, una eina conceptual, útil i necessària a les ciències socials que és la “teoria de gènere”. A partir d'alguns temors, fòbies i ignoràncies es construeix un enemic de guerra, a qui s'ha de combatre i allunyar tant com sigui possible per contaminant: la ideologia de gènere. Entre les institucions que l'ataquen com “el mal dels mals” hi ha l'Església catòlica i la majoria de les esglésies cristianes i/o evangèliques. Veiem-ne, entre molts, un testimoni.

A partir dels anys noranta, el gènere comença a funcionar dins del discurs catòlic com a principi explicatiu de totes les perversions del món contemporani. La insistència del Vaticà de presentar el gènere com a “ideologia” ve a ser el relleu, en el context del discurs catòlic, de la fi de les “ideologies” i de la desaparició del marxisme com a enemic proclamat i clarament identificat de la cristiandat. El “gènere” ve aleshores a jugar el rol d'objectiu privilegiat i principi explicatiu global. D'aquí l'interès de presentar-lo com un enemic únic, enunciator d'un discurs coherent i unívoc.

Situem-nos una mica. A la segona meitat del segle XX es proposa, a nivell de les ciències socials, a partir inicialment de la història, el concepte de gènere, amb el qual es pretén ajudar a comprendre millor la forma en què homes i dones desenvolupen la seva sexualitat d'acord a les seves pròpies circumstàncies, formació i opcions. Ja el 1949, Simone de Beauvoir, a la seva obra *El segon sexe*, diu: no es neix dona, s'arriba a ser-ho, per indicar com

les exigències de la socialització i de l'educació ens conformen en tant que dones o homes d'una manera o altra.

Marcela Legarde, antropòloga mexicana, defineix així l'aportació d'aquest concepte: la perspectiva de gènere permet analitzar i comprendre les característiques que defineixen les dones i els homes de manera específica, així com les seves similituds i diferències. Aquesta perspectiva de gènere analitza les possibilitats vitals de les dones i dels homes: el sentit de les seves vides, les complexes i diverses relacions socials que es donen entre ambdós gèneres, així com els conflictes institucionals i quotidians que han d'afrontar i les maneres en què ho fan.

Podem parlar de la “mirada de gènere”, la principal fita de la qual és ajudar-nos a visibilitzar les diferents aportacions, pràctiques o realitats de la humanitat, en les seves diferències i pràctiques i opcions sexogenèriques. Ja en algunes ocasions algun evangelista (segles I i II) ens convida a mirar les multituds que seguien Jesús, assenyalant que hi havia dones i nens que a vegades no es comptaven... Això és especificar i diferenciar la població o les multituds pel seu gènere i edat.

Amb el desenvolupament i l'aprofundiment de la reflexió, el concepte de gènere ens ha ajudat a descobrir que la sexualitat humana no només es pot viure en tant que home o dona a la manera tradicional, sinó que hi ha moltes maneres en les quals les pulsions i els gustos sexuals es concreten. Formes complexes que marquen diferències tant en allò biològic, com en allò psicològic i en allò social (gaïs, lesbianes, transexuals, bisexuals...). Totes, formes legítimes i ètiques si són viscudes amb responsabilitat i respectant l'altre o l'altra. Formes que són condemnades i denigrades per les esglésies i per tots aquells que parlen de la famosa ideologia de gènere. L'ésser humà ha de ser lliure en la recerca de la seva pròpia identitat i no se'l pot constrènyer per

prejudicis o ignoràncies.

No és seriós continuar emprant la Bíblia, amb els seus condicionants i limitacions propis de la cultura en què va escriure's, per condemnar realitats com l'homosexualitat. Com bé es diu popularment, amb el mateix criteri s'haurien d'aïllar les dones en els seus dies de menstruació per considerar-les "impures"... i no es podria menjar porc i anar a taula sense rentar-se les mans seria un pecat.

El concepte al qual ens estem referint es constitueix avui com una eina ineludible en qualsevol estudi de tipus social i analític que pretengui aportar claror sobre el comportament humà en tot allò que té a veure amb les interaccions sociohumanes, franquejades sempre per la nostra sexualitat. Citem altre cop Marcela Legarde per considerar que la seva aportació és molt clarificadora: cada persona és ensenyada a ser dona o a ser home de diverses maneres i per diferents persones, institucions i mitjans, i cadascú aprèn o no aprèn segons les seves possibilitats; cadascú internalitza. Fa seu en graus diferents el conjunt de mandats de gènere, i cada mandat. Compleix o desobeeix. I el procés pedagògic de gènere els succeeix a les persones gairebé sense adonar-se'n, de manera inconscient, malgrat com n'és d'aparatós i que duri tota la vida.

Sense assumir i aplicar aquesta "mirada", resulta avui impossible entendre i acceptar la multiplicitat de comportaments sexosocials que hi ha a la societat actual.

Inicialment el comportament de gènere, des del feminisme, es proposa i pretén fonamentalment especificar, visibilitzar i valorar l'actuar femení, i aportar claredat sobre les diferències entre homes i dones i la seva presència a la cultura i la història. Cada vegada més, no obstant, el coneixement va experimentant i descobrint la complexitat del conjunt social i, a partir de la mirada de gènere, es descobreix un continent silenciats, ampli i variat de l'organització sexogenèrica del conjunt de la humanitat.

Des dels estudis de gènere es fa més clar l'obscur bosc de les múltiples formes en les que es viu de fet la sexualitat i les múltiples opcions de parella i de família que existeixen actualment. Formes que han estat obligades a la clandestinitat i han estat condemnades a l'ostracisme, però que avui emergeixen amb inusitada força.

És important que tinguem clar, d'una vegada per totes, que reconèixer i visibilitzar les diferents pràctiques i opcions en què la humanitat s'organitza per viure i reclamar per a elles legitimitat, no és atemptar contra la família ni contra la "creació". La creació en estat pur no existeix, la naturalesa, com a nínxol humà, existeix simultàniament amb la cultura i existeix a més en forma d'evolució i transformació permanent. Allò que avui coneixem com a unitat familiar, és completament canviant al llarg del temps i l'espai: les formes d'agrupar-se socialment han estat sempre múltiples i avui ho continuen essent sense que sigui just legitimar i "moralitzar-ne" unes i condemnar i excloure'n unes altres.

Des del Vaticà, un dels motius principals per impulsar la lluita "antiideologia de gènere", és el suposat atac a la família que diuen que suposa el reconeixement d'altres formes de parelles diferents a la tradicional heterosexual. Les esglésies, amb els seus discursos i condemnes, van a contracorrent dels avenços i aportacions de les ciències naturals i socials.

Em sorgeix un dubte: si les esglésies, en les seves propostes ètiques i morals, s'obriessin a la complexitat i comprensió de les relacions de gènere al llarg de la història de la humanitat, ¿no podríem esperar una condemna realment ferma i contundent, davant tota mena de violacions tan tímidament censurades des dels troncs i les homilies?

El món actual, la postmodernitat, les societats del coneixement i la tecnologia... ens repton a construir una ètica que ajudi homes i dones en la convivència, quan s'han enderrocat i caigut patrons morals que tradicionalment ens constrenyien. Crec que un coneixement real d'allò que aporta epistemològicament la teoria de gènere, ens ajudaria a moure'ns millor en el terreny d'una urgent i nova "moral sexual".

Em sembla pertinent parlar de "mirada", perquè d'això es tracta: de mirar, de captar, de comprendre des d'altres angles. Mirar el món amb ulls nous que penetrin i comprenguin, facilitar generar sentiments de solidaritat, de compenetració. Continuar insistint en tractar els estudis de gènere com a l'enemic omnipotent i omnipresent, condemnarà les esglésies a una incomprensió radical de l'evolució de la humanitat en el segle XXI. □